

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- አቶ ካሳዬ ያደቴ ከጠበቃ ኮ/ል መላኩ ካሣዬ ጋር ቀረቡ

ተጠሪ፡- ሲኞር ፍራንቸስኮ ቪንሲያን የቀረበ የለም

መዝገቡ ያደረው ለውሳኔ ሲሆን ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ አመልካች ከፍርድ አፈፃፀም መምሪያ በአደራ የተረከባቸውን የተጠሪ ንብረቶች አልመለሰም በሚል ተጠሪ የንብረቶቹን ዝርዝር እና ግምት በመጥቀስ ባቀረበው ክስ በፌ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት የተጀመረ ሁኖ አሁን የሚያከራክረው መቆፈሪያ ማሽን በተመለከተ ሲሆን ይህም ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው ፍርድ ቤት የፌ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ማሽኑ ተገምቶ ፍርድ እንዲሰጥበት በመለሰው መሠረት አመልካች ማሽኑ ያለበትን ቦታ ማሳየት ባለመቻሉ ከዚህ ቀደም በተሰጠው ውሳኔ መሠረት አሁንም በርትዕ ብር 200,000/ሁለት መቶ ሺህ ብር/ አመልካች ለተጠሪ እንዲከፍል በመወሰኑ እና ይህም ውሳኔ በፌ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመጽናቱ የተፈጸመው መሠረታዊ የህግ ስህተት እንዲታረምልኝ በማለት አመልካች በማመልከቱ የቀረበ ነው፡፡

አመልካች ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሞባቸዋል ያሉባቸውን ነጥቦች በማንሳት ያቀረቡ ሲሆን ፍሬ ሃሳቡ፡- በዚህ ጉዳይ የፌ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ማሽኑ ተገምቶ ውሳኔ እንዲሰጥበት በማለት ወደ ታች ፍርድ ቤት መልሶ እያለ የበታች ፍርድ ቤቶች ይህንን ሳያከብሩ አሁንም በድጋሚ በርትዕ ውሳኔ መስጠታቸው ተቀባይነት ያለው አካሄድ ባለመሆኑ አመልካች በበታች ፍርድ ቤትም ሆነ በተለያዩ አካላት ባቀረበው አቤቱታ ሌሎች እቃዎችን እንጅ የመቆፈሪያ ማሽን ያልተረከበ ስለመሆኑ ተከራክሮ እያለ እና ሌሎቹን የተረከባቸውን ደግሞ በብር 8,000 /ስምንት ሺህ ብር/ መሸጣቸውን የተከራከሩ በመሆኑ፤ በበታች ፍርድ ቤቶች ያቀረብናቸውም ሰዎች ብረታ ብረት መግዛታቸውን እና መቆፈሪያ ማሽን ያልገዙ ስለመሆኑ እና ይህንንም የገዙትን እቃ ብር 400 /አራት መቶ ብር/ በማትረፍ የሸጡ ስለመሆኑ የገለጹ በመሆኑ ተጠሪ የክስ ምክንያት የለውም ተብሎ ክሱ ወድቅ መሆን ሲገባው የተሰጠው ውሳኔ አግባብነት የሌለውና መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በማለት እንዲታረምላቸው ተከራክረዋል፡፡ ጉዳዩ ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥበት ታዘ በሰጠው መልስ በእርግጥ የፌ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት በሌሎቹ እቃዎች ላይ በበታች ፍርድ ቤት

የተላለፈው ፍርድ በአግባቡ ስለመሆኑ በማመልከት ያጸናው ሁኖ የዚህ አከራካሪ ማሽን ግን አይነቱ ሊታወቅ እና በባለሙያ ሊገመት እየተቻለ ይህ ሳይደረግ መታለፉ እና በርትዕ መወሰኑ አግባብነት የሌለው ነው ተብሎ ወደ ታች መመለሱ ግልጽ ቢሆንም አመልካች ማሽኑን የገዛውን ሰው ማቅረብም ሆነ ማሽኑ ያለበትን ቦታ ማሳየት ባለመፈለጋቸው፣ ያቀረቡትም ሰው ስለማሽኑ ሲጠየቁ ማሽን ያለመግዛታቸውን ሁኖም ግን ብረታ ብረት ስለመግዛታቸው ብቻ በመግለጻቸው ታልፎ የተሰጠ ውሳኔ በመሆኑ እና ንብረቶቹን ስለመረከቡ ደግሞ ፈርሞ የተረከበበት ሰነድ ስላለ አመልካች ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት የሌለው በመሆኑ የቦታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ የሚነቀፍበት ምክንያት የለም በማለት ተከራክሯል። አመልካችም የመልስ መልስ በማቅረብ ቅሬታቸውን በማጠናከር ተከራክሯል።

ግራ ቀኝ መካከል የተደረገው ክርክር ሂደት ከላይ የተመለከተው ሲሆን ችሎቱም የተነሱትን ክርክሮች፣ ከተያዘው ጭብጥ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናኘብ መርምሯል። እንደመረመረውም የቦታች ፍርድ ቤቶች አከራካሪውን የመቆፈሪያ ማሽን ግምት በተመለከተ ወደ ድምዳሜ የደረሱት ተገቢውን ማጣራት በማድረግ ስለመሆኑ ወይም ስላለመሆኑ በመመልከት ለተያዘው ጉዳይ እልባት መስጠት ተገቢ ሁኖ ተገኝቷል።

በዚህ መሠረት ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ በመጀመሪያ ደረጃ የመቆፈሪያ ማሽኖቹን በተመለከተ አመልካች አልተረከብኩም የሚል ክርክር በዚህ ደረጃ እያሳሳ ስለመሆኑ መመልከት ይቻላል። ሁኖም ግን ኃላፊነትን በተመለከተ ከዚህ በፊት እስከ ፊ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ሰሚ ችሎት በተደረገ ክርክር እልባት ያገኘ እና የፊ/ሰበር ሰሚ ችሎት በመዘ ቁ 50776 ግንቦት 19 ቀን 2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት ጉዳዩን ወደ ፊ/ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲመልስ አሁን የሚያከራክረውን ማሽን ግምት በርትዕ ለመወሰን በባለሙያ በማስገመት ውሳኔ ሊሰጥበት የሚቻል በመሆኑ ይህው ስርዓት ሊፈጸም ይገባል በሚል ስለመሆኑ መመልከት ይቻላል። በመሆኑም አመልካች የመቆፈሪያ ማሽኑን አልተረከብኩም በማለት ያሳወቀ ክርክር ቀደም ሲል በውሳኔ በተጻፈ ጉዳይ ላይ በመሆኑ በፍ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ 5/1/ መሠረት ተቀባይነት ያለው አይደለም።

ሁኖም ጉዳዩ የተመለሰለት ፍርድ ቤት አከራካሪውን ማሽን ለማስገመት ተገቢውን ትጋት አድርጓል ወይ ? የሚለውን ነጥብ መመልከት ተገቢነት ይኖረዋል። ጉዳዩ ወደ ታች ፍርድ ቤት ከተመለሰ በኋላ ፍርድ ቤቱ ማሽኑ ያለበትን ቦታ ወይም የገዛውን ሰው እንዲያቀርብ የተጠየቀ ሲሆን አመልካችም ማሽኑን እንደቀድሞ ሁሉ እንዳልተረከበ የተከራከረ ሲሆን የገዛውንም ሰው እንዲያቀርብ ታዘ አመልካች ያቀረበው ሰው ማሽን እንዳልገዛ እና ብረታ ብረት እንደገዛ የገዛውንም ብረታ ብረት ብር 400 /አራት መቶ ብር/ በማትረፍ እንደሸጠ ገልጧል። ጉዳዩ የተመለሰለት ፍርድ ቤትም ይህንኑ ምክንያት በማድረግ ቀድሞ በርትዕ ብር 200,000/ ሁለት መቶ ሺህ ብር/ ተብሎ የተወሰነውን ውሳኔ በድጋሚ በመቀበል ወስኗል።

ሁኖም ግን አንድ ጉዳይ በበላይ ፍርድ ቤት በነጥብ ሲመለስ በተሰጠው ትዕዛዝ መሠረት በመጣራት ድምዳሜ ላይ ለመድረስ ተገቢውን ትጋት ማድረግ ያለበት ስለመሆኑ ከፍ/ሥ/ሥ/ህግ ቁ 343/1/ ድንጋጌ ይዘት እና ዓላማ መገንዘብ ይቻላል። ይህ አከራካሪው የመሬት መቆፈሪያ ማሽን ያገለገለ ስለመሆኑ እስከታወቀ ድረስ ፍርድ ቤቱ ዓይነቱን በተመለከተ ከግራ ቀኝ ወይም በመዘገቡ ውስጥ ካሉት ሰነዶች በመመልከት እና በመግለጽ አግባብነት ባለው ባለሙያ እንዲገመት በማድረግ ቢያንስ በርትዕ ለሚሰጠውም ውሳኔ መነሻ ነገር ማስቀረብ እየተቻለ እንደዚህ ዓይነት እና ተመሳሳይ ጥረት ሳይደረግ በደፈናው በርትዕ ቀድሞ የተሰጠውን ውሳኔ

በድጋሚ በመቀበል ውሳኔ መስጠቱ ከፊ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሠበር ችሎት የተሰጠውን ጉዳዩ የሚጣራበትን አግባብ ያልተከተለ በመሆኑ አግባብነት የሌለው የክርክር አመራር በመሆኑ ተቀባይነት የለውም ብለናል። ባጠቃላይ የበታች ፍርድ ቤቶች ቀደም ሲል ከዚህ የሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠውን መመሪያ ሳይከተሉ እና ተገቢውን ማጣራት ሳያደርጉ የደረሱበት ድምዳሜ አግባብነት የሌለውና መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ብለናል። በመሆኑም ቀጥሎ የተመለከተውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የፊ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመዝ.ቁ 67129 ግንቦት 22 ቀን 2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት እና የፊ/ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝ.ቁ 65277 በቀን 24/5/2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጡት ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ህግ ቁ 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. የፊ/ከፍተኛ ፍርድ ቤት አከራካሪውን የመሬት መቆፈሪያ ማሽን ያገለገለ ስለመሆኑ እና ሌሎች ስለማሽኑ ከመዝገቡ እና ከክርክሩ የተገኙትን ነጥቦች ለሚመለከተው ባለሙያ በመግለጽ በወቅቱ የነበረው ዋጋ ሙያዊ ግምት እንዲቀርብ በማድረግ እና በማስገመት ቀደም ሲል በዚህ የሰበር ሰሚ ችሎት በተሰጠው ውሳኔ መሠረት ተገቢውን ማጣራት በማድረግ ውሳኔ እንዲሰጥበት በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ህግ ቁ 343/1/ መሠረት መልሰን ልክንለታል።
3. በዚህ ችሎት በግራ ቀኙ ለደረሰው ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል ፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሃ/ዲ